

יבמות פרק ארבעה עשר "חרש שנשא"

משנה :

[משנה א] **חרש שנשא פקחת ופקח שנשא חרשת: אם רצה להוציא – יוציא, ואם רצה לקיים – יקיים;**

כשם שהוא כונס ברמיזה כך הוא מוציא ברמיזה. (מה טעם קאמר, כלומר: כקידושין כך גירושין; וכן פקח בחרשת: ברמיזה כנס, שרמז באצבע עד שנתרצית לו וברמיזה – אם רצה להוציא – יוציא.)

פקח שנשא פקחת ונתחרשה (אף על פי שקידושיה גמורים) אם רצה יוציא (דבגט לא בעינן דעת האשה, כדמפרש לקמן במתניתין) **ואם רצה יקיים.**

נשתטית – לא יוציא (בגמרא מפרש שלא ינהגו בה מנהג הפקר; ותקנתא דרבנן היא).

נתחרש הוא או נשתטה (לאחר קידושין) – אינו מוציא עולמית (הואיל וקידושיה גמורים היו).

אמר רבי יוחנן בן נורי: מפני מה האשה שנתחרשה יוצאה והאיש שנתחרש אינו מוציא?

אמרו לו: אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת: שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה, והאיש אינו מוציא אלא לרצונו.

[משנה ב] **העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה** (בקטנותה, וקיבל קידושיה והווי קידושין גמורים) **שהיא יוצאה בגט** (ואפילו משגדלה ופקע כח אב – מקבלת היא את גיטה). **אמרו לו: אף זו (פקחת שנתחרשה) כיוצא בה.**

[משנה ג] **שני אחין חרשין נשואין לשתי אחיות חרשות או לשתי אחיות פקחות או לשתי אחיות: אחת חרשת ואחת פקחת, או שתי אחיות חרשות נשואין לשני אחין פקחין או לשני אחין חרשין או לשני אחין אחד חרש ואחד פקח – הרי אלו פטורין מן החליצה ומן הייבום** (דהואיל ושתיהן חרשות או שניהן חרשים – כקידושין זו כך קידושין זו, ואתו קידושין דאשתו ומפקעי זיקה); **ואם היו נכריות יכנוסו** (שאין חליצה בחרשת וחרש, שאינן ב'אמר' ו'אמרה'); **ו(ואחר כך) אם רצו להוציא יוציא או** (בגט, דאתא גט ברמיזה ומפקיע נישואין ידיה חיקת אחיו, דהוא ברמיזה).

[משנה ד] **שני אחין, אחד חרש ואחד פקח, נשואין לשתי אחיות פקחות; מת חרש בעל הפקחת – מה יעשה פקח בעל הפקחת? תצא משום אחות אשה.**
מת פקח בעל הפקחת – מה יעשה חרש בעל פקחת? מוציא אשתו בגט (דזיקת אחותה הבאה מכח קידושין גמורים אוסרתה עליו ואין כח בקידושין דידה לדחותה משום אחות אשה); **ואשת אחיו אסורה לעולם** (דחרש לא חליק; ולכנוס אי אפשר משום אחות אשה).

[משנה ה] **שני אחין פקחין נשואין לשתי אחיות: אחת חרשת ואחת פקחת; מת פקח בעל חרשת – מה יעשה פקח בעל פקחת? תצא משום אחות אשה.**
מת פקח בעל פקחת – מה יעשה פקח בעל החרשת? מוציא את אשתו בגט ואת אשת אחיו בחליצה.

[משנה ו] **שני אחין, אחד חרש ואחד פקח, נשואין לשתי אחיות: אחת חרשת ואחת פקחת; מת חרש בעל חרשת – מה יעשה פקח בעל פקחת? תצא משום אחות אשה.**
מת פקח בעל פקחת – מה יעשה חרש בעל חרשת? מוציא את אשתו בגט ואשת אחיו אסורה לעולם.

[משנה ז] **שני אחין, אחד חרש ואחד פקח, נשואין לשתי נכריות פקחות; מת חרש בעל פקחת – מה יעשה פקח בעל פקחת? או חולץ או מייבם.**
מת פקח בעל פקחת – מה יעשה חרש בעל פקחת? כונס ואינו מוציא לעולם (דלא אתי גט ידיה ומפקע זיקת יבומי אחיו הראשון).

[משנה ח] **שני אחין פקחין נשואין לשתי נכריות, אחת פקחת ואחת חרשת; מת פקח בעל חרשת – מה יעשה פקח בעל פקחת? כונס, ואם רצה להוציא – יוציא.**
מת פקח בעל פקחת – מה יעשה פקח בעל חרשת? או חולץ או מייבם.

[משנה ט] שני אחין, אחד חרש ואחד פקח, נשואים לשתי נכריות, אחת חרשת ואחת פקחת; מת חרש בעל חרשת - מה יעשה פקח בעל פקחת? כונס, ואם רצה להוציא יוציא. מת פקח בעל פקחת - מה יעשה חרש בעל חרשת? כונס, ואינו מוציא לעולם.

Yevamos Chart #31
Daf 112b

THE YIBUM OF A CHERESH OR CHARESHES				
(A)	(B)			
THE WIFE OF THE DEAD BROTHER AND THE WIFE OF THE LIVE BROTHER ARE SISTERS	THE WIFE OF THE DEAD BROTHER AND THE WIFE OF THE LIVE BROTHER ARE *NOT* SISTERS			
WHEN BOTH WIVES *OR* BOTH BROTHERS ARE CHARASHIM				
1a) THE DEAD BROTHER AND LIVE BROTHER ARE CHARASHIM	She is exempt from Yibum and Chalitzah	He does Yibum with her, and afterwards he may divorce her with a Get		
1b) THE WIFE OF THE DEAD BROTHER AND THE WIFE OF THE LIVE BROTHER ARE CHARASHIM	She is exempt from Yibum and Chalitzah	He does Yibum with her, and afterwards he may divorce her with a Get		
WHEN ONLY ONE OF THE FOUR SPOUSES IS A CHERESH				
2a) THE DEAD BROTHER WAS A CHERESH	She is exempt from Yibum and Chalitzah	Yibum or Chalitzah		
2b) THE LIVE BROTHER IS A CHERESH	He must give his wife a Get, and the Yevamah remains prohibited to remarry	He does Yibum with her, and he can never divorce her		

2c) THE WIFE OF THE DEAD BROTHER IS A CHARESSES	She is exempt from Yibum and Chalitzah	He does Yibum with her, and afterwards he may divorce her with a Get	
2d) THE WIFE OF THE LIVE BROTHER IS A CHARESSES	He must give his wife a Get, and do Chalitzah with the Yevamah	Yibum or Chalitzah	
WHEN ONE BROTHER *AND* HIS WIFE ARE CHARASHIM			
3a) THE DEAD BROTHER AND HIS WIFE ARE CHARASHIM	She is exempt from Yibum and Chalitzah	He does Yibum with her, and afterwards he may divorce her with a Get	
3b) THE LIVE BROTHER AND HIS WIFE ARE CHARASHIM	He must give his wife a Get, and the Yevamah remains prohibited to remarry	He does Yibum with her, and he can never divorce her	

=====

FOOTNOTES:

=====

The order of the cases in the Mishnah are:

Row 1 Column A;

Row 1 Column B;

Row 2 Column A;

Row 3 Column A;

Row 2 Column B;

Row 3 Column B.

גמרא :

אמר רמי בר חמא: מאי שנא חרש וחרשת, דתקיננו להו רבנן נשואין (דקתני מתניתין שצריכות חליצה - אלמא יש נישואין וקידושין לחרש, ואף על גב דלאו בר דעה הוא, ומדאורייתא אין קנינו קנין) ומאי שנא דשוטה ושוטה, דלא תקיננו להו רבנן נישואין? דתניא: 'שוטה וקטן שנשאו נשים ומתו נשותיהן פטורות מן החליצה ומן היבום'?

חרש וחרשת, דקיימא תקנתא דרבנן (שדרכן להיות שלום ביניהם, אפילו חרש עם חרשת, וכל שכן כשהאיש פקח) - תקיננו להו רבנן נשואין; (אבל) שוטה ושוטה דלא קיימא תקנתא דרבנן (אפילו בפקחת לשוטה ושוטה לפקח - אין שלום ביניהם, וכל שכן שוטה לשוטה) - דאין אדם דר עם נחש בכפיפה (בתוך קופה) אחת - לא תקיננו רבנן נשואין.

ומאי שנא קטן (דקתני לעיל שוטה וקטן שנשאו כו') דלא תקיננו רבנן נשואין וחרש תקיננו ליה רבנן נשואין?

חרש, דלא אתי (לעולם) לכלל נשואין (דאורייתא) - תקיננו רבנן נשואין (כדי שלא יבטל [מפריה ורביה]); קטן, דאתי לכלל נשואין - לא תקיננו רבנן נשואין.

והרי קטנה, דאתיא לכלל נשואין, ותקיננו רבנן נשואין?!

התם - שלא ינהגו בה מנהג הפקר (אי לא מוצאה דמנסבה - אין לה מי ישמרנה, וינהגו בה מנהג הפקר בזנות).

ומאי שנא קטנה דממאנה, ומאי שנא חרשת דלא ממאנה?

דאם כן

(יבמות ק"ג, א)

מימנעי ולא נסבי לה (הואיל ולעולם היא יכולה למאן מפני חרשותה; אבל קטנה - גבול יש לה, וסבר מפיסנא לה כל שענתא עד שיעבור זמן מיאונה).

ומאי שנא קטנה (אם השיאתה אמה לכהן), דאכלה בתרומה, ומאי שנא חרשת (שלא השיאה אביה בקטנותה, שאין נישואיה גמורין, אלמא לא אכלה) דלא אכלה בתרומה, דתנן [עדות פ"ז מ"ט]: 'העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה (בקטנותה) שיוצאה בגט (ואפיו משתגדיל, ואין אביה מקבל גיטה - מקבלתו היא ויוצאה, ואף על גב דקידושיה גמורין הו, וגירושיה בלא דעת - הוי גיטא, לפי שהאשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה), ועל קטנה כת ישראל (יתומה הנישאת על פי אמה) שנשאת לכהן שאוכלת בתרומה' (אף על פי שאין נישואיה נישואין גמורים - אכלה בתרומה דרבנן; כך אוקימנא ב'האשה רבה' (לעיל צ"א)) - ואילו חרשת לא אכלה (מדשבקה לחרשת דקעסיק בה, ואתי ונקט קטנה, ולא קנתי 'ועל החרשת שנישאת מעצמה שאוכלת בתרומה')?

גזירה שמא יאכיל חרש בחרשת.

(והאי - לאו שינויא מעליא הוא: מה לי פקח בחרשת מה לי חרש בחרשת - שניהן אינן נשואין!)

[ולכן ממשיכים לשאול:]

(ואם זו מותרת - אף זו מותרת): וליכול, קטן אוכל נבלות הוא! ? (שהרי צד היתר שלהן אינו אלא

משום דלאו בני עונשין ניהו, והו כקטן אוכל נבלות!)

(אלא כולה משום) גזירה: שמא יאכיל חרש בפקחת (דאיכא עליה חיוב מיתה [בידי שמים], כדאמרין

במסקנא דמילתא; ולהכי נקט ברישא 'שמא יאכיל חרש בחרשת' ולא נקט 'שמא יאכיל חרש בפקחת' - משום דחרש בפקחת

לא מיחלף בפקח בחרשת, אבל חרשת אשת חרש מיחלפא בחרשת אשת פקח, והדר מיחלף חרש בעל פקחת בחרש בעל

חרשת! אבל קטנה לגדול ליכא למיגזר משום גדולה לקטן, דאין לקטן נישואין).

וחרש בפקחת נמי ליכול (אפילו חרש בפקחת) בתרומה דרבנן (- הא אית לה נשואין מדרבנן)?

גזירה דלמא אתי לאוכלה בתרומה דאורייתא.

ומאי שנא קטנה, דאית לה כתובה, ומאי שנא חרשת דלית לה כתובה (לקמן בעי:

תרויהו מנא לן דהא אית לה והא לית לה)?

דאם כן מימנעי ולא נסבי לה (אבל בקטנה לא מימנעי, דאתיא לכלל דיעה).

וקטנה - מנלן דאית לה כתובה?

דתנן [כתובות פ"א מ"ו]: 'המאנת (לית לה כתובה, דהא בעל כרחו נפקא) והשנייה (אשה האסורה)

מדברי סופרים; דרבנן קנסוה, כדאמר ב"ש מותרות' (לעיל פה, ב)) ואיילונית (משום דמקח טעות הוא) אין להן

כתובה' [עד כאן לשון המשנה בכתובות; ולכאורה יש כאן דיוק של הגמרא: כתובה אין

להן], אבל יוצאה בגט; וקטנה יש לה כתובה (מדיוקא דמתניתין, דקתני 'מאנת' - שמעינן מינה

טעמא משום דבעל כרחו נפקא, הא הוציאה - אית לה! אלמא יש כתובה לקטנה).

וחרשת - מנלן דלית לה כתובה?

דתניא: 'חרש ושוטה שנשאו פקחות - אף על פי שנתפקח החרש ונשתפה

השוטה - אין להם עליהם כלום (דאין להם דעת ואין תנאו הראשון תנאי; ואף על גב דתקון רבנן נשואין

לחרש - לא תקינו לה רבנן כתובה מיניה, כדמפרש לקמן: יותר ממה שהאיש רוצה לישא - אשה רוצה להנשא); דצו

לקיימן - יש להם כתובה; ופקח שנשא חרשת או שוטה, אפילו כתב לה מאה

מנה - כתובתה קיימת, מפני שרצה לזוק בנכסיו' (ואף על פי שלא ~~א~~ תקנו לה חכמים

כתובה - הרי הוא כתב לה, הואיל ורצה להפסיד ולהיות נזוק מנכסיו - תנאו קיים) טעמא דרצה, הא לא רצה

(דלא כתב לה) - אין לה (מתקנת חכמים), דאם כן (דבעי למיתב לה כתובה) מימנעי ולא נסבי

לה.

אי הכי פקחת לחרש ליתקן לה כתובה, דאם כן מימנעי ולא מינסבי?

יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא.

ההוא חרש דהוה בשבבותיה דרב מלכיו. אנסביה איתתא וכתב לה ארבע מאה

זוזי מנכסיה. אמר רבא: מאן חכים כרב מלכיו, דגברא רבה הוא; קסבר

אילו רצה שפחה לשמשו מי לא זבנינן ליה? כל שכן הכא, דאיכא תרתי!

אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל: אשת חרש - אין חייבין עליה אשם תלוי

(דנימא ספק אשת איש היא: ספק היה בו דעת ספק אין בו, והבא עליה באשם תלוי; דודאי אין לו שום קנין מן התורה).

לימא מסייע ליה [תרומות פ"א מ"א]: 'חמשה לא יתרומו ואם תרמו אין תרומתן תרומה, ואלו הן: חרש, שוטה, וקטן, והתורם את שאינו שלו (ולא צוהו בעל הבית; דשליחות נפקא לן [קדושין מא, ב] מ'אתם' [כן תרימו] גם אתם' [במדבר יח, כח] - לרבות שלוחכם; הלכך מה אתם לדעתכם - אף שלוחכם לדעתכם), ועובד כוכבים שתרם של ישראל אפילו ברשות ישראל - אין תרומתו תרומה' (דבעינן 'מה אתם בני ברית - אף שלוחכם בני ברית') (וקתני מיהא חרש אין תרומתו תרומה, ומותרת לזר - ואי ספק הוא 'תרומה ויחזור ויתרום' מיבעי ליה).

הוא - דאמר כרבי אל[ני] עזר, דתניא: 'רבי יצחק אומר משום רבי אל[ני] עזר: 'תרומת חרש לא תצא לחולין מפני שהוא ספק'.
אי סבירא ליה לשמואל כרבי אלעזר דספק הוא, וגבי אשתו אף על גב דספק הוא - אינה באשם תלוי! ?
בעינן חתיכה משתי חתיכות (דגבי אשם תלוי כתיב אחת מכל מצות ה' [ויקרא ה, יז] וקרינן 'מצוות', דמשמע חדא מתרתי: שיש היתר ואיסור לפניו, כגון אשתו ואשת איש עמו בבית, וסבור אין שם אלא אשתו, ובא על האחת, ולבקר נמצאו שתייהן, ולא ידע על אי זו בא; וכן חלב ושומן לפניו, וסבר שתייהן שומן, ואכל אחת מהן, ולסוף נודע לו שהאחת חלב, ולא ידע אי זו אכל! דאי ידע - מייתי חטאת נקבה וכל דהו אפילו בת דנקא; והשתא דלא ידע - מביא אשם זכר בכסף שקלים [ויקרא ה, טו]; אבל הכא, שהספק תלוי בחתיכה אחת - ספק איסור ספק היתר - לא מייתי אשם תלוי).
ומי בעי רבי אל[ני] עזר חתיכה משתי חתיכות? והתניא: 'רבי אל[ני] עזר אומר: כוי חייבין על חלבו אשם תלוי' (והא הכא - כל הספק תלוי בה)!
שמואל סבר כרבי אל[ני] עזר בחדא ופליג עליה בחדא.

ואיכא דאמרי: אמר רב חייא בר אשי אמר שמואל: אשת חרש חייבין עליה אשם תלוי.
מיתיבי: 'חמשה לא יתרומו' - סבר לה כרבי אל[ני] עזר.
בעא רב אשי: מאי טעמא דרבי אל[ני] עזר (באשת חרש)? מיפשט פשיטא ליה דחרש - דעתא קלישתא הוא ('קלישתא' - דקה, כלומר: דעתו מועטת, שאין מחודד להבין כשאר בני אדם) ומיהו מספקא ליה אי (אותה קצת הדעת שיש לו) דעתא צילותא (- אם צלולה היא, ובמה שהוא נותן דעתו ועושה דבר ודאי - כוונתו כוונה)

(יבמות ק"ג, ב)
אי לאו דעתא צילותא (אי לאו דעתו צלולה היא), ולעולם חדא דעתא הוא (ולעולם כל ימיו של חרש פשיטא ליה לרבי אל[ני] עזר דחדא דעתא אית ליה לחרש דאינו עתים חלים עתים שוטה)? או דלמא פשיטא ליה דדעתיה קלישתא ולא דעתא צילותא הוא, והכא היינו טעמא (דמספקא ליה): כיון דעתים חלים ועתים שוטה (דעתים שהוא חלים לגמרי ודעתו צלולה, וחיישנן שמא בשעת קידושין חלים היה).
למאי נפקא מינה?
להוציא אשתו בגט (מעיקרו: לרבי אלעזר, אם יכול לגרש או לא?): אי אמרת 'חדא דעתא הוא' - כקדושין כך גירושין; ואי אמרת 'עתים חלים ועתים שוטה' - קדושי מצי מקדש, גרושי לא מצי מגרש.
(דבשלמא לרבנן - פשיטא לן דמוציא, כדאמרינן במתניתין (לעיל ק"ב, ב): 'כשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה'; אלא לרבי אלעזר, דמשוי ליה ספק) - מאי?
תיקו.

נשתטית [לא יוציא; נתחרש הוא או נשתטה - אינו מוציאה עולמית]:
'אמר רבי יצחק: דבר תורה שוטה מתגרשת, מידי דהוה אפקחת - בעל כרחה, ומה טעם אמרו 'אינה מגורשת'? - שלא ינהגו בה מנהג הפקר'.
היכי דמי? אילימא דיודעת לשמור גיטה ויודעת לשמור עצמה - מי נהגי בה מנהג הפקר? אלא דאין יודעת לשמור לא גיטה ולא עצמה - דבר תורה שוטה מתגרשת? והא אמר דבי רבי ינאי [דברים כד, א]: כי יקח איש אשה ובעלה; והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר - וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה, ושלחה מביתו [ונתן בידה] - מי שיש לה יד לגרש עצמה, יצתה זו שאין לה יד לגרש עצמה! ותנא דבי רבי ישמעאל: 'ושלחה מביתו' - מי שמשלחה ואינה חוזרת, יצתה זו שמשלחה וחוזרת (שכן מנהג השוטים שאין בושיק)!

לא, צריכא דיודעת לשמור גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה: דבר תורה שוטה מתגרשת, דהא יודעת לשמור גיטה, ואמור רבנן לא ליפקא שלא ינהגו בה מנהג הפקר.

אמר אביי: דיקא נמי, דקתני גבי דידה: 'נשתטית לא יוציא' וגבי ידיה 'לא יוציא עולמית': מאי שנא הכא דקתני 'עולמית' ומאי שנא התם דלא קתני 'עולמית'? - אלא שמע מינה הא דאורייתא הא דרבנן.

אמר רבי יוחנן בן נורי [מפני מה האשה שנתחרשה יוצאה והאיש שנתחרש אינו מוציא? אמרו לו: אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת: שהאשה יוצאה לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו. העיד רבי יוחנן בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט. אמרו לו: אף זו כיוצא בה]:

איבעיא להו: רבי יוחנן בן נורי - איש פשיטא ליה ואשה קמיבעיא ליה? או דלמא אשה פשיטא ליה ואיש קמיבעיא ליה?

תא שמע: מדקאמרו ליה 'אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת: שהאשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה והאיש אינו מוציא אלא לרצונו' - שמע מינה איש קמיבעיא ליה (ואשה פשיטא ליה, דאי אשה מיבעיא ליה ואיש פשיטא ליה - הכי איבעי להו לאהדורי: 'אינו דומה אשה המתגרשת לאיש המגרש')!

אדרבה! מדקאמרו ליה [לדברי רבי יוחנן בן גודגדא] 'אף זו כיוצא בה' (רש"י בפירוש המשנה: אף זו - פקחת שנתחרשה, כיוצא בה - בחרשת) 'שמע מינה אשה קמיבעיא ליה'!

אלא רבי יוחנן בן נורי - לדבריהם קאמר להו: לדידי, כי היכי דאיש לא מצי מגרש - אשה נמי לא מיגרשא (ועלה קמיתו לה רבנן ראייה לדבריהם אף זו כיוצא בה'; ואינו דומה', דקמהדרי ליה [לרבי יוחנן בן נורי] - אאיש, משום דאיהו הכי קאמר:), אלא לדידכו (דאמריטו אשה מיגרשא) מאי שנא אשה ומאי שנא איש? אמרו ליה: אינו דומה האיש המגרש לאשה המתגרשת.

העיד רבי יוחנן [בן גודגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט. אמרו לו: אף זו כיוצא בה]:

אמר רבא: מעדותו של רבי יוחנן בן גודגדא (דאמר דאפילו במקום קידושין גמורים לא בעינן דעתא דאשה בגירושין): אמר לעדים "ראו גט זה שאני נותן" (והיא לא שמעה; וחזר ואמר לה לאשתו פקחת) "כנסי שטר חוב זה" (ולא הודיעה שהוא גיטה) - הרי זו מגורשת: מי לא אמר רבי יוחנן בן גודגדא לא בעינן דעתה? הכא נמי לא בעינן דעתה (דאשה בגירושין דקתני חרשת יוצאת בגט)!

פשיטא (דלרבי יוחנן ודאי הכי הוא)?

מהו דתימא 'מדאמר לה "כנסי שטר חוב זה" - בטולי בטליה'? - קא משמע לן.

אי איתא דבטליה - לעדים הוה קאמר להו, ומדלא אמר לעדים - לא בטליה ולא מידי! והאי דקאמר הכי - מחמת כיסופא הוא דקאמר להו!

רב יצחק בר ביסנא - אירכסו ליה מפתחי דבי מדרשא ברשות הרבים בשבתא. אתא לקמיה דרבי פדת. אמר ליה: 'זיל

(יבמות קיד, א)

דבר (הנהג) טלי וטליא (תינוקות זכרים ונקבות) וליטיילו התם (ישחקו שם) דאי משכחי להו מייתי להו' (שבת היתה) - אלמא קסבר קטן אוכל נבלות - אין בית דין מצווין להפרישו! לימא מסייע ליה: 'לא יאמר אדם לתינוק: "הבא לי מפתח"', "הבא לי חותם" (דרך רשות הרבים בשבת), "אלא מניחו תולש, מניחו זורק." אמר אביי: תולש בעציץ שאינו נקוב, זורק בכרמלית דרבנן.

תא שמע [שבת פ"ט מ"ו]: 'עובד כוכבים שבא לכבות (הדליקה) - אין אומרים לו "כבה" ו"אל תכבה", מפני שאין שכיבתו עליהם; קטן הבא לכבות - אומרים לו "אל תכבה" [במשנה שם: אבל קטן שבא לכבות אין שומעין לו], ששכיבתו עליהם.

אמר רבי יוחנן: בעושה על דעת אביו (שהתינוק צופה באביו, ורואה שנוח לו בכך; ואביו עומד עליו - דהוה כאילו הוא מצוהו לעשות; אבל הנך מפתחות דרב יצחק - לא הודיעו שנאבדו שם ולא הכירו בדעתו שנוח לו). דכוותיה גבי עובד כוכבים דעושה על דעת ישראל - מי שרי? עובד כוכבים - אדעתא דנפשיה עביד (אפילו בלא ידיעת ישראל; העובד כוכבים מתכוין להנאתו, שיודע שיטול שכר).

תא שמע [תוספתא דמאי (ליברמן) פרק ג הלכה ה]: 'בן חבר שרגיל לילך אצל אבי אמו עם הארץ - אין חוששין שמא יאכילנו דברים שאינם מתוקנים (שאינן מעושין); מצא בידו פירות - אין זקוק לו (ליטלו הימנו)'. אמר רבי יוחנן: בדמאי הקילו.

אלא טעמא - דדמאי, הא ודאי בעא לעשורי? והאמר רבי יוחנן (לעיל) 'בעושה על דעת אביו' (אבל להפרישו אינו מצווה היכא דתינוק עביד אדעתא דנפשיה)? אלא רבי יוחנן ספוקי מספקא ליה: קאי הכא - מדחי, קאי הכא - מדחי.

תא שמע: 'בן חבר כהן שרגיל לילך אצל אבי אמו כהן עם הארץ אין חוששין שמא יאכילנו תרומה טמאה (והא הכא דאיסורא דאורייתא הוא, כדאמר בהערל (לעיל עג,ב) 'בשעריך תאכלנו' - לזה אתה אוכל בטומאת עצמו כדכתיב 'הטמא והטהור', ולא לאחר - למעוטי תרומה, דאיסורה בטומאת עצמה); מצא בידו פירות אין זקוק לו'! בתרומה דרבנן.

תא שמע: 'יונק תינוק והולך מעובדת כוכבים ומבהמה טמאה ואין חוששין ביונק שקץ (ואין חוששין לומר שהוא יונק שקץ, כלומר: דבר המשוקץ ונאסר); ולא יאכילנו (בידים דברים האסורים): נבלות וטרפות שקצים ורמשים' ([ולא חוששין אף על פי ש] חלב בהמה טמאה אסור בגדול מדאורייתא דנפקא לן מגמל גמל שתי פעמים [ויקרא יא,ד; דברים יד,ב; בפרק קמא דבכורות דף ו,ב]); ומכולן יונק מהם ואפילו בשבת; ובגדול אסור. אבא שאול אומר: נוהגין היינו שיונקים מבהמה טהורה כיום טוב. קתני מיהא 'אין חוששין ביונק שקץ'?! התם משום סכנה.

אי הכי גדול נמי?

גדול בעי אומדנא (אם יכול להמתין עד מוצאי שבת ויעשה בהיתר).

קטן נמי ליבעי אומדנא?

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: סתם תינוק מסוכן אצל חלב (שאם לא יינק ימות בצמא).

[למדנו לעיל:] 'אבא שאול אומר: נוהגין היינו שיונקים מבהמה טהורה כיום טוב.'

היכי דמי? אי דאיכא סכנה - אפילו בשבת נמי, ואי דליכא סכנה - אפילו ביום טוב אסור!

לא, צריכא דאיכא צערא; וקסבר מפרק כלאחר יד הוא (חולב בידיו - חייב משום מפרק דבר מגידולו; והיונק הוי מפרק על ידי שינוי, והיינו כלאחר יד); שבת, דאיסור סקילה (יש במפרק בידיו) - גזרו רבנן (ביונק, ואף על גב דמשנה הוא, ואינה מלאכה מן התורה); (אבל) יום טוב, דאיסור לאו (דכי עביד בידים ליכא אלא איסור לאו) - לא גזרו ביה רבנן (ביונק).

תא שמע: [ויקרא יא,מב: כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ השרץ על הארץ] לא תאכלום כי שקץ הם' [ודורשים: לא תאכלום (קרא יתירא הוא דהא כתיבי אזהרות הרבה בשרצים)] - לא תאכלום: להזהיר הגדולים על הקטנים - מאי? לאו דאמר להו "לא תאכלו"? לא, דלא ליספו ליה בידיהם.

תא שמע: [ויקרא יז,יב: על כן אמרתי לבני ישראל] כל נפש מכם לא תאכל דם [והגר הגר בתוכם לא יאכל דם] - להזהיר הגדולים על הקטנים' ('לא תאכל דם' - קרא יתירא הוא, דהא כתיבי אזהרות הרבה גבי דם); - מאי? לאו דאמרי להו "לא תאכלו"? לא, דלא ליספו להו בידיהם.

תא שמע : [ויקרא כא,א: ויאמר ה' אל משה: אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת אלהם: לנפש לא יטמא בעמיו] 'אמור' 'ואמרת' (שתי אמירות הללו למה?) - להזהיר גדולים על הקטנים (שלא יטמאו). מאי? לאו דאמר להו "לא תיטמו"? לא - דלא ליטמו להו בידיהם. וצריכי; דאי אשמעינן שקצים -

(יבמות קיד, ב) משום דאיסורן במשהו (בכעדשה, כטומאתן), אבל דם, דעד דאיכא רביעית - אימא לא! ואי אשמעינן דם - משום דאיכא כרת, אבל שרצים - אימא לא! ואי אשמעינן הני תרתי - משום דאיסורן שוה בכל, אבל טומאה - אימא לא! ואי אשמעינן טומאה כהנים - שאני משום דריבה בהן מצות יתרות, אבל הני - אימא לא! צריכא.

תא שמע [בבא ראשונה במשנה ד בפרק זה]: 'שני אחין, אחד פקח ואחד חרש, נשואין שתי אחיות פקחות; מת חרש בעל פקחת, מה יעשה פקח בעל פקחת? תצא משום אחות אשה; מת פקח בעל פקחת - מה יעשה חרש בעל פקחת? מוציא את אשתו כגט, ואשת אחיו אסורה לעולם'; אמאי 'מוציא את אשתו כגט'? תיתיב גביה!! קטן אוכל נבלות הוא? משום איסורא דידה (שהיא פקחת ובת עונשין; [ובמציעא גרס 'משום ידיה']).

תא שמע [בבא שניה במשנה ד בפרק זה]: 'שני אחין פקחין, נשואין שתי אחיות, אחת פקחת ואחת חרשת; מת פקח בעל חרשת - מה יעשה פקח בעל פקחת? תצא משום אחות אשה; מת פקח בעל פקחת - מה יעשה פקח בעל חרשת? מוציא את אשתו כגט ואשת אחיו בחליצה' - ואמאי 'מוציא את אשתו כגט'? תיתיב גביה, קטן אוכל נבלות הוא? משום איסורא דידה.

אמר רבא: תא שמע [בבא שלישיית במשנה ד בפרק זה]: 'שני אחין, אחד חרש ואחד פקח, נשואין לשתי אחיות: אחת פקחת ואחת חרשת; מת חרש בעל חרשת - מה יעשה פקח בעל פקחת? - תצא משום אחות אשתו; מת פקח בעל פקחת - מה יעשה חרש בעל חרשת? - מוציא את אשתו כגט, ואשת אחיו אסורה לעולם' - והא הכא דלאו איסורא דידה איכא ולא איסורא דידה איכא, וקתני 'מוציא את אשתו כגט'!!

אמר רב שמעיה: גזירה משום התרת יבמה לשוק. (דאי אמרינן תיתיב חרשת גבי חרש - לא ידעי אינשי דטעמא משום קטן אוכל נבלות הוא, וסברי דקדושין דידה דחו לה לזיקה דפקחת אחותה, ואין בועל אחות זקוקתו, הילכך אתי למישרייה לאחותה לשוק כשאר אחות אשה שפטור מן החליצה).

הדרן עלך 'חרש'